

REVVY VID ETT RÄVGRYT.

Av SVEN A. MELIN.

Om det var som att gå på teatern när vi i vår ungdom tittade på orrlek och tjäderspel, så var det kanske mera som revy att se rävingarna leka framför grytet. I ravinerna vid Kölberget hade rävar ofta sina gryt när jag och mina kamrater i vår ungdom strövade omkring i skog och mark.

Vi visste tämligen väl var gryten fanns och det var särskilt ett som låg så till att man kunde spana mot grytets öppning och en liten öppen plats framför grytet från ett visst buskage. Det gällde bara att ta sig dit så oförmärkt som möjligt och att sedan ha tålamod medan man väntade på revyartisterna. Ibland lönades ens tålamod med en strålande föreställning, men det förekom också att man efter lång väntan kom underfund med att föreställningen, av skäl som man inte kunde räkna ut, hade blivit inställd.

Jag minns alldeles särskilt en sommar på tjugotalet, då det var gott om räv i trakten. Det hade varit flera goda sorkår och de gamla erfarna jägarna brukade säga att rävhonorna "kände på sig" om den kommande sommaren blev ett bra sorkår eller ett dåligt. Skulle det bli ont om sork i markerna födde hon färre ungar eller inga alls. Jag vet än i dag inte vad de gamla "rävgubbarna" byggde sin uppfattning på. Den moderna forskningen har visat att de rävar som är bäst genetiskt anpassade för att kunna utnyttja en varierande födotillgång klarar sig bäst, och således har "rävgubbarna" haft rätt i sina iakttagelser.

Den loge som jag inbjuder dig till rymmer bara tre åskådare och det är inte fråga om sittplats eller ståplats, men liggplats är reserverad för oss. Förutsättningen för att vi över huvud taget skall få bli vittne till någon form av skådespel är att vi ljudlöst krupit fram de sista tjugotrettio metrarna.

Väl på plats gäller det att försöka lägga sig till rätta så bekvämt som möjligt. Logen är inte bekväm det måste erkännas. Om inträdet till teatern är gratis så får åskådaren likväl lämna sin tribut i form av en obekväm ställning som kan medföra vissa lidanden. När aktörerna träder in på scenen (eller kommer rusande) glömmar man de hårda stenarna man ligger på eller trädrötterna som trycker mot magen. Scenen är dold av en ridå som består av lövverk. Ingen halar ridån utan vi måste göra något åt den själva. Enklast och säkrast är att vi nöjer oss med var sitt titthål mellan blad och kvistar. Artisterna som vi väntar på lider inte av rampfeber, men väl av publikskräck ...

Ett gott betyg för vårt sätt att komma på plats måste det väl vara att vi inte stört en liten röd krabat som låg och sov på en tuva strax utanför grytöppningen. Vi upptäckte den lilla rävvalpen samtidigt, Beppe och jag, och den såg så rolig ut att vi blev fulla i skratt, men såg bara på varandra och bet ihop. Vi spanade runt om efter flera rävingar men kunde inte se några. Då rörde sig något i grytets öppning och där gluttade det fram ett par små rävpolyten. De spetsade sina öron och vi såg hur de satte upp de små nosarna i luften som om de vädrade. Ett ögonblick fick jag för mig att de fått vind ifrån oss där vi låg. Vi tyckte att det var fullkomligt vindstilla, men det behövs så lite drag för att en räv ska

uppfatta vittringen av människa. Bara ett par meter ifrån dem låg deras sovande bror (eller syster). Kanske är det sånt jag inbillar mig så här långt efteråt, men jag tyckte att de bäge i grytöppningen såg på varandra i något slags samförstånd innan de störtade ut och med några krumbuktande språng kastade sig över den sovande som yrvaket störtade upp. De två som så lömskt stört hans sömn kilade kvickt undan, men upptäckte till sin tydliga besvikelse att han inte följt dem. Följaktligen fann de det nödvändigt att utsätta honom för en ny attack, som han emellertid mötte med några parerande rörelser, varefter alla tre sammanflätade till ett nystan för runt mellan grästuvor och blåbärsris. Tumultet utanför grytet försiggick inte alldeles under tystnad. Det gnäll lite ur valpstruparna och det dunsade i marken när de rullade runt och det knastrade i riset som bröts. Och ett tu tre syntes där två nya rävingar, som nyfiket gluttade fram och så ivrigt följde tumultet ute i blåbärsriset att deras små huvuden gick runt som på ett par ugglor, när de sitter på en gren och söker följa upp något som händer i deras närhet. I nästa ögonblick kastade sig även de in i leken.

Rävunge utanför sitt gryt vid Niklasdamm.

Foto: Göran Ekström.

Lekande rävingar torde väl vara något av det mest betagande som en naturälskare kan få se. De flesta däggdjursungar är "gulliga" medan de växer upp, liksom även människors barn, vilket inte hindrar att människobarn kan bli första klassens busar som vuxna och djurens barn farliga för den omgivning som ingår i deras bytesbestånd. Skillnaden är bara den att det har funnits enstaka människor som genom sin ondska och maktlystnad blivit miljoner andra människors olycka, medan ett djur, hur farligt det än kan vara, aldrig vållat annan skada än den som krävs för den egna familjens försörjning.

Rävingarna, som vi låg där och tittade på, kunde inte vara mer än några veckor gamla. De var ganska ostadiga på benen och deras små hopp vittnade om hur de överskattade sin förmåga och när de fann att de inte kom mer än halvvägs mot sitt mål såg de riktigt förvånade ut.

Då och då sneglade vi mot grytöppningen. Inte annat än vi visste kunde rävmamman finnas därinne. Vi hade både läst och hört talas om att hon var en mor som höll sin avkomma i tukt och förmaning. Och vi väntade oss nästan att hon, när hennes ungar busade som värst

utanför grytet, skulle komma ut för att se vad som stod på, men vi såg inte till henne. Kanske var hon ute på jakt. I en ganska snäv cirkel i terrängen runt grytet hade vi sett rävspillning. Troligen var det det för ungarna tillåtna strövområde som märkts ut. Råven använder ofta sin spillning att utmärka sitt revir med, men ett rävrevir är mycket större än den här cirkeln.

Min kompis hade blivit liggande lite illa: en sten eller kvist tryckte mot hans ena lår, så han gjorde ett försök att flytta på sig. En av rävungarna uppfattade en rörelse i vårt buskage och satte som en pil av mot grytöppningen. De andra avbröt ögonblickligen sin lek och pilade efter. På ett ögonblick var scenen tom. Min kamrat gav mig en skuldmedveten blick. Jag tecknade bara åt honom att vi skulle vara tysta och stilla. Det dröjde inte länge förrän ett gulbrunt litet rävensikte gluttade fram i grytöppningen, och strax ett till bredvid. Ingenting farligt fanns att se, så visst vågade man sig ut igen och snart var leken åter i full gång. En av dem råkade komma rätt nära vårt gömställe. Plötsligt stannade han till och satte upp sin lilla nos i vädret. Vi förstod att han fått vittring av oss. Vi trodde förstås att det nu skulle vara dags för en ny rusning till tryggheten inne i grytet, men istället stod rävalpen kvar och sniffade nyfiket. Vittringen sade honom ingenting och skrämde alltså inte heller. Rävungarna hade inte heller vetat vad ljudet var, men det var tydligen så att ljud uppfattades som alarm om fara. Tids nog skulle rävarna komma att lära sig att också vittring av människa kan tyda på fara. Tydligt fanns det ljud som inte upplevdes som fara av valparna. Vi hörde ingenting, men vi såg hur ungarna slutade leka, blev stående i en liten klunga med huvudena vända ut mot skogen, spänt lyssnande. Så fick vi se en ny rollinnehavare träda in på scenen, ur kulisserna till höger. Det var rävmamman som kom, hög i nacken, eftersom hon bar en börda i munnen, en fågel, men vi hinner inte uppfatta vad slags fågel, eftersom ungarna kastar sig över bytet för att dela upp det mellan sig; inte efter någon form av syskonlojalitet utan efter måttet av snabbhet och styrka. Kanske ingår också detta i deras träning för livets allvar.

Rävmamman har en bråd tid med att skaffa mat åt sina ungar. Visserligen hjälper rävpappan till lite sporadiskt när det faller honom in, men han är just ingenting att lita på, så mamma räv fäktar och står i. Mest jagar ju råven på natten, men med boet fullt av ungar räcker inte alltid natten till. Dessutom finns det något som kallas "otur i jakt" och det kan en räv råka ut för lika väl som någon annan.

Ett ögonblick står rävhonan alldeles stilla. Hon vänder nosen åt vårt håll och vi håller andan när vi tror att hon fått vind från oss. Men i nästa ögonblick går hon och lägger sig på en solbelyst stenhäll från vilken hon kan iaktta sina ungar. Hon ser faktiskt trött ut och verkar lite ruggig ... Hon delar ödet med miljoner andra mödrar i världen: att få föga tid över för sig själv på grund av omtanken kring sin avkomma.

Idyllen avbryts tvärt. Det brakar och knakar i skogen bakom oss och fram mellan träden kommer en älgdjur i sakta skritt. Rävmamman har märkt honom före oss och hoppat ned från stenhällen. Ungarna är före henne inne i grytet och när älgen kommer fram på planen framför är alla rävarna osynliga. Älgen trampar i resterna av vad som för kanske en timme sedan var en levande fågel och fortsätter vidare, förmodligen utan att ha blivit medveten om oss. Min kompis reser sig och gnuggar sitt värkande lår. Jag följer hans exempel och vi börjar vandra tillbaka mot bygden. En föreställning på en av skogsteaterns scener är slut för den här gången.